

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки і торгівлі

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
ТОВАРНІ ТА ФОНДОВІ БІРЖІ

підготовки бакалавра

Луцьк – 2026

**Силабус вибіркового освітнього компонента «ТОВАРНІ ТА ФОНДОВІ БІРЖІ»
підготовки бакалавра**

Розробник: Шабала О.П., доктор філософії в галузі економіки, асистент кафедри економіки і торгівлі

Силабус погоджено:
гарант ОПП
Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність

Світлана БОРТНІК

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки і торгівлі
протокол №6 від 12.01.2026 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	07 Управління та адміністрування 076 Підприємництво та торгівля Підприємництво, торгівля та біржова діяльність Перший (Бакалавр)	Вибірковий
Кількість годин/кредитів ECTS 150/5		Рік навчання 3
ІНДЗ: немає		Семестр 6
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 20 год
Самостійна робота 110 год.		
Мова навчання	Консультації 10 год.	
	Форма контролю залік	
	Українська	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові – Шабала Олександр Петрович
Науковий ступінь – доктор філософії в галузі економіки
Посада – асистент кафедри економіки і торгівлі
Контактні дані: 099 134 68 58 Shabala.Oleksandr@vnu.edu.ua
Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Товарні та фондові біржі» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня освіти.

Освітній компонент «Товарні та фондові біржі» спрямований на формування у здобувачів знань про організацію та функціонування біржових ринків, їх роль у сучасній економіці та фінансовій системі. У межах курсу розглядаються принципи діяльності товарних і фондових бірж, механізми торгівлі цінними паперами та біржовими товарами, інституційна структура біржового ринку, а також правові та етичні аспекти його регулювання.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів системних знань про організацію та функціонування товарних і фондових бірж, розвиток навичок аналізу біржових процесів та прийняття інвестиційних рішень в умовах ринкової економіки. Курс спрямований на підготовку фахівців, здатних ефективно працювати з фінансовими інструментами, оцінювати ризики та використовувати біржові механізми для забезпечення економічної стабільності та розвитку бізнесу.

Основними завданнями освітнього компонента є:

- ознайомлення здобувачів освіти із сутністю, функціями та видами бірж;
- вивчення інструментів біржової торгівлі (цінні папери, деривативи, товари);
- аналіз механізмів формування біржових цін та котирувань;
- розгляд правових та організаційних аспектів діяльності бірж;
- дослідження сучасних тенденцій розвитку світових та українських біржових ринків;
- формування практичних навичок роботи з біржовою інформацією та прийняття інвестиційних рішень;
- розвиток критичного мислення та здатності оцінювати вплив біржових процесів на економіку та фінансову систему.

3. Soft skills.

Курс сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, навичок роботи з фінансовою інформацією, комунікації та прийняття рішень в умовах ринкової невизначеності. Курс «Товарні та фондові біржі» розвиває такі навички як: аналітичне мислення, зокрема,

уміння аналізувати біржові котирування, тенденції та приймати обґрунтовані рішення; критичне мислення та розуміння впливу біржових процесів на економіку; адаптивність і швидке реагування на зміни ринкової кон'юнктури та нові фінансові інструменти. Курс не лише дає знання про біржові механізми, а й формує універсальні навички, які можна застосувати у бізнесі, в управлінні чи міжнародних фінансових інституціях.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Основи функціонування товарного біржового ринку						
Тема 1. Економічна сутність та еволюція біржового ринку	14	1	2	10	1	ДП, О, Т / 8
Тема 2. Особливості організації біржової діяльності	14	1	2	10	1	ПЗ, Т / 8
Тема 3. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні	14	1	2	10	1	ПЗ, Т / 8
Тема 4. Технологія біржової торгівлі	14	1	2	10	1	ПЗ, Т, О / 8
Тема 5. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку. Брокерська діяльність на товарній біржі	14	1	2	10	1	ПЗ, О, Т / 8
Разом за модулем 1	70	5	10	50	5	40
Змістовий модуль 2. Фондові біржі та ринок цінних паперів						
Тема 6. Фондовий ринок та фондова біржа	14	1	2	10	1	ДП, Т / 8
Тема 7. Організація біржової торгівлі цінними паперами	14	1	2	10	1	ПЗ, О, Т / 8
Тема 8. Організація функціонування валютної біржі	19	1	2	15	1	ПЗ, Т / 8
Тема 9. Розвиток валютної біржі в Україні	19	1	2	15	1	ПЗ, О, Т / 8
Тема 10. Ф'ючерсний ринок	14	1	2	10	1	ПЗ, Т / 8
Разом за модулем 2	80	5	10	60	5	40
ПКР						20
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100

Форма контролю*: ДП – дискусійні питання; Т – тестування; О - опитування; ПЗ – виконання практичних завдань; ІНДЗ – індивідуальне навчальне/науково-дослідне завдання здобувача освіти; ПКР – підсумкова контрольна робота

5. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувача освіти (СРЗО) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти самостійно під методичним керівництвом викладача.

До завдань для самостійного опрацювання віднесено наступні:

1. Опрацювати самостійно літературу з наступних тем:

Тема 1. Особливості регулювання біржової діяльності

Тема 2 Біржові товари

Тема 3. Організація діяльності товарної біржі

Тема 4. Організація біржових торгів

Тема 5. Біржовий ринок

Тема 6. Кліринг і розрахунки на біржовому ринку

Тема 7. Основи функціонування валютного біржового ринку

Тема 8. Організація діяльності аграрної біржі.

2. Підготувати аналітичну довідку про сучасні світові фондові біржі (NYSE, NASDAQ, LSE, Токуо Stock Exchange) та їхню роль у глобальній економіці.

3. Скласти таблицю основних інструментів біржової торгівлі (акції, облігації, деривативи,

товари) з прикладами їх використання.

4. Проаналізувати котирування обраної компанії чи товару за останні 3 місяці та визначити фактори, що вплинули на їх зміну.

5. Написати есе на тему «Етичні аспекти біржової діяльності та запобігання маніпуляціям».

6. Виконати кейс-аналіз: змоделювати інвестиційне рішення щодо купівлі акцій чи товарних контрактів, враховуючи ризики та очікувану дохідність.

7. Підготувати презентацію про український фондовий ринок: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку.

8. Розробити схему взаємодії учасників біржового ринку (емітенти, інвестори, брокери, регулятори).

9. Проаналізувати законодавчу базу України щодо регулювання діяльності фондових і товарних бірж.

10. Скласти міні-проект: модель функціонування нової біржі (наприклад, біржі «зелених» фінансових інструментів чи біржі аграрних продуктів).

V. Політика оцінювання

Політика щодо відвідувань занять: відвідування занять є обов'язковим. Здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених силабусом. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений час згідно затвердженого графіка.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в наукових заходах тощо) навчання може відбуватись в цей період в онлайн формі або за індивідуальним планом за погодженням із викладачем.

Здобувач освіти повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в освітньому процесі.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти визначається Положенням про визнання результатів, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (<https://is.gd/tg0qDU>).

Політика щодо академічної доброчесності окреслюється Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату в науковій та навчальній діяльності здобувачів вищої освіти, докторантів, науково-педагогічних і наукових працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://is.gd/6X2p4c>) та Кодексом академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://is.gd/Yb4S7e>).

Політика щодо деделайнів та перескладання: у випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Політика щодо додаткових (бонусних) балів: здобувачам освіти можуть бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю максимум 15 балів за такі види робіт: опубліковану наукову статтю у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів; публікацію тез – з виступом на конференції 5 балів, без виступу – 3 бали; підготовку та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 7 балів; перемогу у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт – 15 балів; подачу проектних заявок на участь в студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх та зимових школах тощо – 7 балів.

VI. Підсумковий контроль

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої

освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 26.06.2025 р. (<https://is.gd/4TlaU2>).

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються.

Перездача підсумкового контролю освітнього компонента проводиться у вигляді письмової відповіді на одне теоретичне питання (30 балів) та розв'язку двох ситуаційних вправ – по 35 балів кожне). Максимальна оцінка за залік – 100 балів.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком освітнього процесу.

Перелік питань на залік

1. Економічна сутність та організаційна структура біржового ринку
2. Сутність біржі та її економічна природа
3. Види бірж, їх характеристика
4. Організаційна структура біржі
5. Особливості організації біржової діяльності
6. Взаємозв'язок між виробництвом, торгівлею та біржею
7. Поняття та основні функції біржі.
8. Міжнародний досвід біржової діяльності
9. Становлення та розвиток біржового товарного ринку в Україні.
10. Сучасний стан та шляхи розвитку вітчизняного біржового ринку
11. Регулювання діяльності бірж в Україні
12. Розвиток біржової діяльності в Україні
13. Особливості регулювання біржової діяльності
14. Сутність та характеристика регулювання біржової діяльності
15. Регулювання діяльності бірж в Україні.
16. Біржове регулювання в зарубіжних країнах.
17. Особливості біржових товарів та їх класифікація
18. Поняття біржового товару. Стандартизація біржового товару
19. Фінансові інструменти – різновид біржових товарів
20. Організація діяльності товарної біржі
21. Формування і види товарних ринків
22. Організація управління біржею
23. Учасники біржової торгівлі: їх характеристика, права та обов'язки
24. Поняття та ознаки біржових угод
25. Класифікація біржових угод
26. Основні відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами
27. Переваги ф'ючерсних контрактів над угодами з реальним товаром
28. Організація біржових торгів
29. Технологія біржової торгівлі на вітчизняних товарних біржах
30. Вимоги до організації проведення біржових торгів
31. Сучасні системи розвитку електронної біржової торгівлі
32. Технологія біржової ф'ючерсної торгівлі
33. Організація біржових торгів
34. Організація торговельного процесу в біржовій операційній залі
35. Особливості біржової мови жестів та жаргону
36. Технологія проведення біржового торгу
37. Відповідальність за порушення правил біржової торгівлі та розгляд спорів
38. Правила поведінки членів біржі та учасників торгів

39. Формування та котирування цін на біржовому товарному ринку.
40. Брокерська діяльність на товарній біржі
41. Сутність та правила біржового котирування цін
42. Поняття та функції брокерської фірми
43. Види брокерських угод
44. Економіка брокерської діяльності
45. Види біржових угод
46. Основи ф'ючерсної торгівлі
47. Сутність хеджування
48. Кліринг і розрахунки на біржовому ринку
49. Особливості розрахунків на біржах реального товару та функції клірингу
50. Класифікація клірингу та принципи організації розрахунків

Шкала оцінювання

Оцінювання результатів складання підсумкового контролю у вигляді заліку здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань за 100-бальною шкалою з переведенням у лінгвістичну оцінку.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

Критерії оцінювання результатів навчання:

60-100 балів (зараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені силабусом, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

1-59 балів (незараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посіб. / Солодкий М. О., Ільчук М. М., Яворська В. О.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: вид. Ямчинський О. В. 2020. 642 с.
2. Біржова торгівля: навч. посіб. / Н. П. Резнік, Ю. О. Кульбач; Держ. торг.-екон. ун-т. Київ: ДТЕУ, 2025. 163 с.
3. Біржова торгівля на товарних ринках: навч. посіб. / Солодкий М. О., Ільчук М. М., Яворська В. О.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ: НУБіП України, 2023. 587 с.
4. Бортнік С.М., Бурець О.І. Аналіз змін у міжнародній торгівлі під впливом війни. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні перспективи підприємництва: виклики воєнного часу та повоєнної відбудови» 31 травня 2024 р. м. Ірпінь <https://is.gd/HSFoSV>
5. Бортнік С. М. Товарні біржі: курс лекцій для підготовки бакалавра галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2020. 172 с.
6. Бортнік С. М. Товарні біржі. Тестові завдання для підготовки бакалавра галузі знань 07

Управління та адміністрування спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2020. 58 с.

7. Довідник фахівця з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності: навч. посіб. / [О. І. Мороз та ін.] ; Нац. ун-т Львів. політехніка. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2023. 294 с.

8. Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни “Біржова діяльність та операції з цінними паперами”/ Укладання: к.е.н., доц. Височанський В. Ю.Ужгород, 2023. 22 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c637529c-6310-4ef2-820b-1bd6809447dc/content>

9. Методичні рекомендації з дисципліни «Основи біржової діяльності» для здобувачів вищої освіти спеціальності 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" / [Укладач: доц. Горпинченко О.В.] М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2025. 25 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/2ada23a3-7cdb-4950-8b94-28cd1b6adafa/content>

10. Приходько Д.О. Основи біржової діяльності: підручник. Харків: ФОП Бровін О.В., 2021. 280 с. URL: <https://is.gd/tvZVEQ>

11. Стешенко О. Д. Біржова справа та фондовий ринок: Конспект лекцій. – Харків : УкрДУЗТ, 2025. 65 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/28570/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf>

12. Ткачук , В. (2024). Основні тренди розвитку електронної біржової торгівлі. *Економіка та суспільство*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-53>

Інтернет-ресурси

1. Закон України «Про товарну біржу» № 1956-12 від 10.12.91 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1956-12>

2. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

3. Офіційний сайт національної комісії з цінних паперів і фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>

4. Офіційний сайт української енергетичної біржі URL: <https://www.ueex.com.ua/>

5. Youcontrol UA URL: <https://youcontrol.com.ua>.

6. Vkursi. Досье на підприємства. URL: <https://vkursi.pro>.

7. Українська біржа. URL: <http://www.ux.ua/ua/graph/dynamics/>

8. Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/>

9. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.